หลักการอิสลามที่สำคัญเกี่ยวกับการทำธุรกิจ

﴿أسس المبادئ الإسلامية في التجارة﴾

[ไทย – Thai – تايلاندي]

อิสมาอีล อบูบักรฺ

ผู้ตรวจทาน : ซุฟอัม อุษมาน

2009 - 1430

islamhouse.com

﴿أسس المبادئ الإسلامية في التجارة﴾

« باللغة التايلاندية »

إسماعيل أبوبكر

مراجعة: صافي عثمان

2009 - 1430

islamhouse.com

ด้วยพระนามของอัลลอฮฺ ผู้ทรงเมตตา ปรานียิ่งเสมอ

หลักการอิสลามที่สำคัญเกี่ยวกับการทำธุรกิจ

(Major Islamic Principles of Business)

อิสลามได้ให้หลักการที่เกี่ยวข้องกับการทำการค้าขายไว้อย่างครบครันและเหมาะสม หลักการบางอย่างเป็นหลักพื้นฐานในภาพรวม บางอย่างอาจจะเป็นหลักการที่ให้รายละเอียดที่ชัดเจนตรงจุดและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องด้วยธรรมชาติของการทำธุรกิจที่อาจนำมาซึ่งความทุจริตและเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย อิสลามจึงย้ำให้นักธุรกิจมุสลิมทำธุรกิจด้วยความเหมาะสม ยุติธรรม และอย่างมีจริธรรม

นักธุรกิจมุสลิมต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับหลักการพื้นฐานในอิสลาม ซึ่งเป็นสิ่งที่มุสลิมในสาขาอาชีพอื่นจำเป็นต้องให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน หลักการที่สำคัญนั้น ได้แก่

1. อัลลอฮฺพระผู้สร้างเป็นเจ้าของและควบคุมสรรพสิ่งที่มีอยู่ในโลกนี้ทั้งหมด นักธุรกิจมุสลิมในฐานะบ่าวของพระองค์สามารถหาผลประโยชน์จากสิ่งที่ถูกสร้างเหล่านั้น หากเขายังรับปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์
2. มนุษย์ต้องรับผิดชอบในทุกๆ สิ่งที่เขากระทำ ดังที่อัลลอฮฺได้สัญญาว่า หากมนุษย์ปฏิบัติสิ่งที่เป็นความดีไม่ว่าจะเล็กน้อยเพียงใด เขาก็จะได้การตอบแทนเป็นรางวัล เช่นเดียวกันหากว่าเขาปฏิบัติกรรมชั่วสักน้อยนิด เขาก็จะได้รับการลงโทษ

จากแนวคิดและหลักสำคัญดังกล่าว อิสลามได้วางพื้นฐานที่สำคัญของการซื้อการขายดังต่อไปนี้

1. ผู้ซื้อและผู้ขายต้องมีสติสัมปชัญญะ

หลักการนี้เหมือนกับเป็นสิ่งที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามคำว่า “สติสัมปชัญ ญะ” ในที่นี้มีนัยสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของผู้ซื้อ ลูกค้าที่ขาดความรู้เกี่ยวกับสินค้า ความมีเหตุผล และการควบคุมตัวเองอาจจะได้ก ารกระตุ้นอย่างรุนแรงจากการส่งเสริมการขายที่เกินความเป็นจริง การซื้อขายที่เกิดนั้นไม่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะผู้ขายไม่ได้ทำธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์ ในทางตรงกันข้ามผู้ซื้อบางคนที่มีข้อมูลสินค้ามากกว่าผู้ขาย อาจสามารถหลอกลวงผู้ขายได้ การกระทำเช่นนั้นก็ไม่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม

2. ผู้ซื้อและผู้ขายต้องมีความรู้และสมัครใจที่จะทำการค้าขาย

การซื้อขายจะต้องไม่มีการบังคับในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น การฉวยโอกาสที่ผู้ซื้อกลัวว่าราคาของสินค้าที่เขาต้องการจะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบของการบังคับโดยทางอ้อม และทำให้ขาดความสมัครใจในการซื้อขายนั้น

3. **ผู้ขายต้องชั่งหรือตวงอย่างถูกต้องครบถ้วน**

เนื่องจากการชั่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างมากในการซื้อขาย อัลลอฮฺได้มีบัญชาให้มีการชั่งให้ถูกต้องและครบถ้วน หลักการในเรื่องการชั่งและการคำนวณที่ถูกต้องก็เป็นสิ่งที่ต้องทำในกิจกรรมของธุรกิจใหญ่เช่นเดียวกัน

ในปัจจุบันการชั่งที่ไม่ครบถ้วนก็ยังเป็นรูปแบบของการทุจริตและปัญหาใหญ่ในการค้าขายที่เห็นได้ทั่วไป แม้ว่าจะเห็นได้มากในธุรกิจขนาดเล็ก ธุรกิจขนาดใหญ่ส่วนมากจะทำกันในรูปแบบที่แยบยลกว่านั้น อัลลอฮฺ สุบหานะฮูวะตะอาลา ได้ตรัสว่า

﴿وَلاَ تَقْرَبُواْ مَالَ الْيَتِيمِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُواْ الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لاَ نُكَلِّفُ نَفْساً إِلاَّ وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُواْ وَلَوْ كَا نَ ذَا قُرْبَى وَبِعَهْدِ اللهِ أَوْفُواْ ذَ لِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ (الأنعام 152)

"และจงอย่าเข้าใกล้ทรัพย์สมบัติของเด็กกำพร้า นอกจากด้วยวิถีทางที่ดียิ่ง จนกว่าเขาจะบรรลุวัยฉกรรจ์ และจงให้ครบเต็มซึ่งเครื่องตวงและเครื่องชั่งด้วยความเที่ยงตรง เราจะไม่บังคับชีวิตนั้นมีความสามารถเท่านั้น และเมื่อพวกเจ้าพูด ก็จงยุติธรรม และแม้ว่าเขาจะเป็นญาติที่ใกล้ชิดก็ตาม และต่อสัญญาของอัลลอฮฺนั้นก็จงปฏิบัติตามให้ครบถ้วน นั่นแหละที่พระองค์ได้ทรงสั่งเสียมันไว้แก่พวกเจ้า เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รำลึก" (อัล-อันอาม 6:152)

4. **ต้องมีการนำสินค้าเข้าสู่กลไกตลาดให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้**

เนื่องจากตลาดเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากในอิสลาม ท่านศาส นทูต เองให้การสนับสนุนให้นำสินค้าสู่ตลาดให้มากที่สุด ผู้ผลิตหรือผู้บริโภคต้องได้รับโอกาสเข้าสู่ตลาด และให้คนกลางและรัฐมีส่วนร่วมให้น้อยสุด การกระทำเช่นนี้ทำให้อุปสงค์ และอุปทานเกิดความดุล ยภาพ และเกิดการกำหนดราคาที่เหมาะสมตามความต้องการของอัลลอฮฺ

5. **ต้องไม่มีการปฏิเสธสิทธิของผู้หนึ่งผู้ใดโดยไม่จำเป็น**

ผู้ขายเขามีความสุจริตและมีความสัจจริงในสินค้าที่เขานำเสนอ และพร้อมที่จะรับคืน หรือซื้อคืนสินค้าของเขาที่เสียหาย

6. **รู้สึกพอเพียงกับกำไรทางการเงินที่เหมาะสมและยุติธรรม**

ความละโมบในกำไรที่มากมายจะนำไปสู่ความทุจริต ดังนั้นอัลลอฮฺได้สัญญาว่าจะให้กำไรทางจิตวิญญาณสำหรับผู้ที่ทำการค้าด้วยความสุจริต และยอมรับกำไรที่เหมาะสมเท่านั้น

7. **สินค้าที่ขายและเงินที่ใช้ซื้อสินค้าต้องได้มาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย**

ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับความโปรดปรา นจากอัลลอฮฺ เหตุผลของสินค้าที่ขายต้องถูกต้องตามกฎหมายเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามความสุจริตที่สมบูรณ์ในการค้าขายที่สมบูรณ์นั้นต้องเกิดจากการใช้เงินที่ได้มาโดยถูกกฎหมายเท่านั้น

8. **สินค้าที่จะขายต้องเป็นกรรมสิทธิของผู้ขาย**

ท่านศาส นทูตไม่ต้องการให้ความเสี่ยงที่เกิดจากการซื้อขายนำไปสู่ความอยุติธรรมและความหวังร้าย ดังนั้นท่านไม่สนับสนุนให้ขายสินค้าก่อนที่ผู้ขายเองจะมีกรรมสิทธิโดยสมบูรณ์ โดยมีข้อยกเว้นในบางกรณีเท่านั้น

9. **สินค้าและการบริการนั้นจะต้องไม่เป็นสิ่งที่ต้องห้ามในอิสลาม**

สิ่งที่เป็นที่ต้องห้ามในการบริโภคก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่อนุญาตในมีการค้าขายเช่นเดียวกัน เพราะแท้จริงแล้วผู้ที่มีส่วนในการค้าขายสิ่งที่ไม่อนุมัติให้บริโภคนั้นจะไม่ได้รับความโปรดปรา น จากอัลลอฮฺเลย

10. **สินค้าและการบริการจะต้องเป็นประโยชน์แก่ผู้ซื้อ**

อิสลามห้ามค้าขายสินค้าที่ไม่เป็นประโยชน์หรืออาจทำให้เกิดผลเสียต่อสังคม ธุรกิจจะได้รับความโปรดปรานก็ต่อเมื่อสินค้านั้นเป็นประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์อย่างชัดเจน

มีหลักการธุรกิจอื่นๆ อีกหลายข้อที่จะทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและนำไปสู่สังคมที่สงบสุข เช่น

1. **การสนับสนุนให้มีการทำสัญญาในการซื้อขาย**

เนื่องจากอิสลามต้องการให้เกิดความเป็นภารดรภาพในสังคมมุสลิมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม การเขียนสัญญาและพยานจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดความยุติธ รรม และหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิดระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องซึ่งสุดท้ายอาจก็จะนำมาซึ่งโรคร้ายในสังคม อัลลอฮฺได้ตรัสว่า

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ إِذَا تَدَايَنتُم بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُب بَّيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ ...) (البقرة282)

"โอ้บรรดาผู้มีศรัทธาทั้งหลาย เมื่อพวกเจ้าทำสัญญากู้หนี้ยืมสินกันในหนี้สินหนึ่ง โดยมีกำหนดที่แน่ชัด พวกเจ้าก็จงทำบันทึกมันไว้ด้วย และจะต้องมีผู้บันทึกทำการบันทึกในร ะหว่างพวกเจ้า ด้วยความเที่ยงธรรม ..." (อัล-บะเกาะเราะฮฺ : 2:282)

2. **ให้แก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยการตกลงไกล่เกลี่ยกัน**

ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยและพยานจำต้องกระทำด้วยความยุติธรรม หากเขาไม่ทำเช่นนั้ นเขาจะได้รับโทษทัณฑ์ที่สาหัส หนักหนา สาก รรจ์ ในวันอาคิเราะ ฮฺ อัลลอฮฺได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُونُواْ قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاء لِلّهِ وَلَوْ عَلَى أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالأَقْرَبِينَ ...) (النساء 135:)

"ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงเป็นผู้ที่ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม จงเป็นพยานเพื่ออัลลอฮฺ และแม้ว่าจะเป็นอันตรายแก่ตัวของพวกเจ้าเอง หรือผู้บังเกิดเกล้าทั้งสองและญาติที่ใกล้ชิดก็ตาม..." (อัน-นิสาอ์ 4:135)

3. **ต้องให้มีความชัดเจนหากมีการชำระเงินล่วงหน้า**

หากว่าทั้งสองฝ่ายผู้ซื้อและผู้ขายยินยอมอิสลามอนุมัติให้มีการชำระเงินค่าสินค้าและการบริการล่วงหน้าได้ อย่างไรก็ตามท่าน ศาสนทูตได้ให้อุทาหรณ์สำหรับผู้ที่ต้องการทำเช่นนั้นว่า ต้องให้มีการระบุจำนวนและน้ำหนักอย่างชัดเจน และต้องมีการระบุเวลาอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน

«مَنْ أَسْلَفَ فِي شَيْءٍ فَفِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ، وَوَزْنٍ مَعْلُومٍ إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ ». متفق عليه.

ความว่า "ผู้ใดที่ซื้อขายล่วงหน้า เขาจงซื้อขายล่วงหน้าโดยใช้เครื่องตวงที่แน่นอนที่รู้กันชัดเจน และใช้เครื่องชั่งที่รู้กันแน่นอน ด้วยกำหนดเวลาที่แน่นอน" (บันทึกโดย อัล-บุคอรีย์ หมายเลข 2240 โดยตัวบทนี้เป็นของท่าน และ มุสลิม หมายเลข 1604)

4. **สินค้าที่ขายต้องเหมาะแก่การบริโภค**

ท่านศาสนทูตให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างมาก หากว่าผู้ขายรู้ว่าสิ่งนี้ยังไม่เหมาะแก่การบริโภคก็ไม่ควรขายเพื่อสร้างกำไรก่อนกำหนด ท่านศาสนทูตให้คำชี้แนะว่า

« لاَ تَبِيعُوا الثَّمَرَ حَتَّى يَبْدُوَ صَلاَحُهُ »

"จงอย่าขายผลไม้ก่อนที่ มันจะสุก (พร้อมสำหรับการบริโภค)" (รายงานโดย อัล-บุคอรีย์ 2183 และ มุสลิม 3948)

5. **หน้าที่ที่ต้องชำระหนี้**

หากว่าผู้หนึ่งผู้ใดเพิกเฉยไม่ยอมชำระหนี้ทั้งๆ ที่มีความสามารถถือว่าเป็นการทำผิดอย่างมหันต์ หากผู้เป็นบิดามารดา ของคนหนึ่งคนใด เสียชีวิตไปโดยมีหนี้ติดตัว เป็นหน้าที่ของลูกๆ ที่จะต้องชำระหนี้สินของท่านทั้งสอง ก่อนที่จะมีการแบ่งมรดกให้แก่ผู้มีสิทธิต่อไป

การค้างชำระหนี้ในระบบการเงินเป็นความผิดที่ยิ่งใหญ่ เนื่องจากสถาบันที่ให้ยืมจะมีหนี้เสียมหาศาล และทำให้พ่อค้าที่ดีไม่สามารถหาสินเชื่อได้ ในกรณีเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าสิทธิของผู้ให้ยืมก็ได้รับการปกป้องในอิสลาม ท่านศาสนทูต ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

«نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتَّى يُقْضَى عَنْهُ»

"วิญญาณของผู้ศรัทธาจะติดอยู่กับ หนี้สินของเขา(ไม่สามารถ หลุดพ้นเพื่อไปรับผลบุญของเขาได้) จนกว่าหนี้ของเขา จะได้รับการชำระ " (รายงานโดย อัต-ติรมิซีย์ 999 และอิบนุ มาญะฮฺ 2404)

6. **ความจำเป็นของความรู้ทางธุรกิจ**

เนื่องจากการทำธุรกิจมีการแข่งขันและมีความเสี่ยงสูง ดังนั้นอิสลามสนับสนุ นให้นักธุรกิจมุสลิมมีความรู้ที่เกี่ยวข้อง ดังคำพูดที่ว่า "ใครก็ตามมีความต้องการทางโลก เขาต้องมีความรู้ ใครก็ตามต้องการวันอาคิเราะฮฺ เขาก็ต้องมีความรู้ ใครต้องการทั้งสอง เขาก็ต้องมีความรู้ " (เป็นคำพูดของท่านอะลี เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ)

ท่านอิมาม อัล-เฆาะซาลี นักวิชาการมุสลิมที่มีชื่ อเสียงได้ให้ความเห็นว่า มุสลิมที่ต้องการจะทำธุรกิจนั้นต้องมีความเข้าใจหลักชะรีอะฮฺที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายให้ถ่องแท้เสียก่อน เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำที่ไม่ถูกต้องในธุรกิจ และอาจทำให้ลูกค้าได้รับความเสียหายและเสียผลประโยชน์ พวกเขาต้องหาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อจะได้ทำธุรกิจประสบผลสำเร็จและถูกต้องตามหลักการอิสลาม

7. **เพื่อการให้บริการที่ดี**

ธุรกิจเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์มากกิจกรรมหนึ่ง การดำเนินกิจกรรมในรูปแบบที่ดีและสุภาพเป็นสิ่งสำคัญ ท่า นศาสนทูต ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้เคยให้คำนำว่า "ถ้าหากใครไม่สามารถยิ้มแย้มแจ่มใสได้ เขาไม่สมควรที่ทำการค้าขาย"

จะเห็นได้ว่าระบบเศรษฐกิจอิสลามและแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการทำธุรกิจที่มาจากอัล กุรอาน และซุนนะ ฮฺของท่าน ศาสนทูต ประกอบไปด้วยกฎระเบียบศีลธรรมอันดีงามของอิสลามในการทำธุรกิจ กฎระเบียบต่างๆนี้มีความเหมาะสมในทุกสถานการณ์ โดยเฉพาะในโลกปัจจุบัน สิ่งนี้แสดงถึงความมีชีวิตชีวาของอิสลาม

นักวิชาการและผู้นำนักธุรกิจมุสลิมควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการนำกฎระเบียบธุรกิ จ อิสลามไปใช้ และแสดงให้เห็นว่าหลักธุรกิจอิสลามเท่านั้นที่จะสามารถแก้ปัญหาก ารกระทำที่ไม่ดีทางธุรกิจและสร้างหลักศีลธรรมและธรรมาภิบาลธุรกิจที่สูงส่งต่อไป